

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ЗЕРНА

М.О. Лишенко

кандидат економічних наук, доцент

Сумський національний аграрний університет

Природно-кліматичні умови та родючі землі України сприяють вирощуванню зернових культур і дозволяють отримувати високоякісне продовольче зерно, в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу. Україна є однією з найбільших виробників зерна в Європі, збираючи щорічно 35-40 млн. тонн. Крім того, за останні десять років країна перетворилась в найбільшого експортера зерна в регіоні. На сьогоднішній день потенціал зернової галузі України оцінюється в 80-100 млн. тонн щорічного виробництва зерна і олійних культур. Цей фундаментальний фактор привертає до себе увагу великої кількості професіоналів як всередині країни, так і за кордоном і потребує подальшого поглибленого вивчення.

За оперативними даними регіональних підрозділів Мінагрополітики України, валовий збір зерна у 2016 році в Україні склав в межах 66 млн. т. Аграрний сектор України вже чотири роки поспіль забезпечує валове виробництво зерна в обсягах понад 60 млн. т. Для порівняння: ще десять років тому українські аграрії не долали відповідний рубіж на рівні 50 млн. т. Як наслідок, Україна наразі займає третє місце в світі за експортом зерна, поступаючись лише США та Європейському Союзу. При внутрішній потребі до 24 млн. т та формуванні мінімального рівня кінцевих запасів можливості експорту в новому маркетинговому році становитимуть 38,7 млн. т.

Станом на 7 березня 2017 року Україна експортувала 29,91 млн. т зернових, що на 2,4 млн. т більше показника за аналогічний період минулого року. Україна експортувала 13,69 млн. т пшениці, що на 1,72 млн. т більше, ніж за аналогічний період минулого МР. Експорт ячменю за звітний період склав

4,68 млн. т, що на 0,71 млн. т більше, ніж за аналогічний період минулого маркетингового року.

Минулого зернового сезону Україна зайняла п'яте місце серед лідерів світового експорту пшениці. До того ж, нарощує свою присутність на азіатських ринках, потіснивши в цьому географічному сегменті Канаду та країни ЄС. За цей період поставки української пшениці на зовнішні ринки порівняно з попереднім сезоном збільшилися на половину.

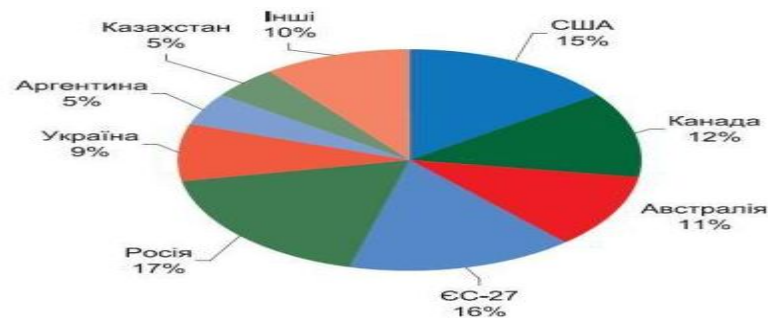

Рис. 1. Прогноз структури експорту пшениці у 2016–2017 МР

Значний вплив на розвиток вітчизняного зернового ринку справляють глобалізаційні процеси. Це викликане зміною структури світового ринку зерна внаслідок приєднання до нього Росії, України, Казахстану, Китаю. При цьому темпи росту експорту з цих країн є дуже значними. В окремі роки Росія охоплює 10 % світового ринку пшениці, Україна – 20 % ринку ячменю. При цьому Україна входить у 10 країн – найбільших виробників пшениці та у 5 країн – найбільших виробників ячменю. Загальні тенденції розвитку світового зернового ринку визначають: скорочення світових запасів (майже у 2 рази за останні 8 років, збільшення попиту над пропозицією, різке зростання цін на зерно, розвиток 2 напрямів зерновиробництва: органічного та генномодифікованого. У цих умовах Україна може значно зміцнити власне зерновиробництво, вдосконалити внутрішній зерновий ринок та посилити присутність на світовому.

Зазначимо, що однією з небагатьох країн світу, яка має як величезний природний потенціал виробництва зернових, так і недовикористані до сьогодні економічні важелі ефективного використання посівних площ, є Україна, що дозволить, при проведенні ефективної та системної державної політики в

галузі, значно підвищити геостратегічний вплив нашої держави у світі, як чинника забезпечення світової продовольчої безпеки. Також однією з головних проблем сучасного ринку зернових в Україні є домінування посередницьких схем реалізації зерна (близько 80%) та неефективність діючих збутових систем (біржових, державних закупівель тощо), які через мізерні обсяги зернопотоків не спроможні нейтралізувати цінову залежність аграріїв від трейдерів. Водночас існуюча незбалансованість економічних відносин між суб'єктами різних секторів поглиблює непропорційність міжсекторного розподілу доходів, позбавляючи фінансових ресурсів тих секторів, створювана в яких додана вартість товару є максимальною, зокрема зернопереробні підприємства.

Протягом останніх десяти років в світі спостерігається наростання дефіциту пропозиції на ринках зернових, скорочення перехідних запасів, що, у свою чергу, призводить до дорожчання агропродукції. Дефіцит пропозиції обумовлений випереджальним зростанням кількості населення планети, у порівнянні зі зростанням врожаїв. На тлі скорочення посівних площ протягом останніх 30 років зростання врожайності не встигає за зростанням населення. На сьогодні, основою експортоорієнтованого зернового виробництва в Україні є фуражні культури, що зменшує ефективність діяльності зерновиробників. Як напрямок подальшого розвитку зернового комплексу, слід розглядати підвищення його конкурентоспроможності на ринку харчових сортів. Для сталого розвитку ринку зернових в Україні необхідним є державна підтримка виробників, забезпечення їх незалежності від суто посередницьких структур, створення умов нормальної конкуренції на ринку.

Список використаних джерел:

1. Маслак О.М. Перспективи ринку зерна врожаю 2016 року/ О.М. Маслак // Газета "Агробізнес сьогодні".- №4(347) лютий 2017.- Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/ekonomichnyi-gektar/6145-perspektyvy-rynku-zerna-vrozhaiu-2016-roku.html>.

2. Нікішина О. В. Стратегічні орієнтири розвитку зернового ринку України / О. В. Нікішина // Якість економічного розвитку: глобальні та локальні аспекти. — Д., 2011. — Т.2 : Шляхи забезпечення сталого розвитку держави. — С. 17–19.